

Doktorsutbildning för framtidens förvaltningsexperten

Björn Brorström, Olov Forsgren,
Mikael Lind och Mikael Lofström

Ett strategidokument
från Högskolan i Borås

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
2 Högskolan i Borås kunskapsideologi.....	6
3 Behovet av en nydanande doktorsutbildning - en modell.....	8
4 Professionsinriktad doktorsutbildning	9
5 En arbetsmodell för att identifiera utbildningsbehov	13
6 Förslag till utbildning för förvaltningsdoktorer	14
Bilagor:	
Referat från workshop rörande förvaltningsdoktorer	17
Svar på frågor i uppdragsbeskrivningen	22
Artikel ur Kommunal Ekonomi no 3/2008	24

1 Inledning

Hösten 2007 erhöLL HögsKolan i Borås ett uppdrag från VINNOVA att genomföra en förstudie och utröna förutsättningarna för etablering av en ny form av doktorsutbildning som skulle kunna svara mot behovet av spetskompetensutbildning bland redan yrkesverksamma individer i offentliga organisationer. Syftet med denna rapport är att presentera ett förslag på uppläggning för, innehåll i och genomförande av pilotverksamhet med doktorsutbildning för verksamma inom förvaltning. Förslaget ska läsas mot bakgrund av att HögsKolan i Borås erbjuder sig att fungera som nationell koordinator för strategisk utveckling av offentlig sektor i partnerskap med relevanta aktörer från akademi, förvaltning, yrkesorganisationer och samhällsliv i övrigt.

Uppdraget ligger i linje med det kvalitets- och profileringsarbete som HögsKolan i Borås bedriver för att utvecklas till ett komplett professionsuniversitet. Som en del i denna satsning planeras en ny typ av doktorsutbildning. Utvecklingsarbetet baseras bland annat på erfarenhetsutbyte med lärosäten i andra länder där doktorsutbildning för professioner (s.k. ProfDoc) bedrivs. Målgruppen för en utbildning av professionsdoktorer stämmer väl överens med den målgrupp som beskrivits i VINNOVA:s uppdrag. Det har därför varit naturligt att i denna rapport utveckla ett program för en utbildning av professionsdoktorer så att det kan bilda underlag för en nationell satsning på, och beslut om stöd till, en ny typ av doktorsutbildning.

Vi är övertygade om att en satsning på förvaltningsdoktorer bör ses som en viktig ingrediens i ett program för strategisk utveckling av olika typer av offentliga verksamheter. Ett alltmer kunskapsintensivt arbetsliv och tilltagande utmaningar för välfärdssamhället samverkar till att öka behovet av forskarkompetenser inom den offentliga sektorn. I likhet med vad som är fallet för näringslivets del står välfärdssektorn inför en situation där alltfler personer med kvalificerade befattningar kommer att behöva utföra forskningsliknande arbetsuppgifter. Olika former av utvecklingsarbete och problemlösning förutsätter ett tillgodogörande av det vetenskapliga och analytiska arbetssätt som en professionsinriktad doktorsutbildning kan förmedla.

Det har i olika sammanhang konstaterats att etablerandet av en ändamålsenlig, i meningen arbetslivsrelevant, forskarutbildning förutsätter ett närmande mellan akademien och professionerna. I utredningen ”En ny doktorsutbildning – kraftsamling för excellens och tillväxt” (SOU 2004:27) heter det sålunda att: ”För att forskarutbildningen ska ägnas ökat intresse krävs att en dialog utvecklas mellan högsKolan och det omgivande samhället.”

Den vid HögsKolan i Borås genomförda förstudien har resulterat i ett förslag om en professionsinriktad förvaltningsdoktorsskola och en konkret genomförandeplan. De förslag till en utbildning av förvaltningsdoktorer som presenteras i denna rapport kan ses som svar på de två utmaningar för högre utbildning och forskning som skisserats ovan: 1) att svara mot behovet av forskarutbildad spetskompetens i offentlig förvaltning, 2) att utforma utbildningen i dialog med arbetslivets representanter.

Vår redovisning är disponerad på följande sätt: I det nästkommande avsnittet redovisas HögsKolan i Borås verksamhetsidé, vilken ligger till grund för de tankegångar som bär upp denna rapport. Därefter för vi ett kortfattat resonemang om behovet av en ny typ av doktorsutbildning som skiljer sig från traditionella forskarstudier genom sin tydliga yrkeslivsfokus. I ett tredje avsnitt presenteras en modell för professionsinriktad utbildning på doktorsnivå som utifrån internationella förebilder – i första hand s.k. ProfDoc-utbildning – har utvecklats vid HögsKolan i Borås. I det följande avsnittet beskriver vi den arbetsmodell som tillämpats under arbetet med föreliggande förstudie. Rapporten avslutas med ett samlat förslag till doktorsutbildning för verksamma inom offentlig förvaltning. Förslaget är en tillämpning och en vidareutveckling av HögsKolan i Borås modell för professionsinriktad doktorsutbildning, i syfte att anpassa de bärande principerna till den offentliga förvaltningens särskilda behov och förutsättningar.

I enlighet med HögsKolan i Borås verksamhetsidé, d.v.s. att utveckla utbildning och forskning i partnerskap med det omgivande samhället, har denna förstudie inte varit ett ensidigt akademiskt projekt, utan skett i kreativ dialog med relevanta omvärldsak-

törer (om intresset för projektet vittnar bland annat en artikel i tidskriften "Kommunal Ekonomi" – se bilaga 3). Olika intressenter såsom en rad representanter för offentlig verksamhet, forskningsfinansiärer, potentiella förvaltningsdoktorander samt forskarstudieleverantörer har varit involverade i utvecklingsarbetet.

Ett koncentrerat uttryck för denna arbetsmodell var genomförandet av en workshop i maj 2008 om behovet av förvaltningsdoktorer. Workshopen lockade till ett brett deltagande, både från akademien och dess omvärld. I bilaga 1 presenteras ett relativt utförligt referat från de fruktbara diskussioner som fördes vid workshopen, som ger ytterligare belysning av möjligheter och utmaningar i utveckling och etablering av en ny typ av doktorsskola. Workshopen stärkte oss i övertygelsen om efterfrågan på en utbildning som den som skisseras i föreliggande rapport.

I en bilaga (nummer 2), finns en koncentrerad sammanställning av svar på de frågor rörande en utbildning för förvaltningsdoktorander som formulerades i uppdragsbeskrivningen från VINNOVA. Frågorna avser profil och inriktning, finansiering och budget, individuella studieplaner, examination, infrastrukturella behov och lösningar, genomförande och tidsplan för pilotverksamhet samt möjliga samarbetspartners.

2 Högskolan i Borås kunskapsideologi

Högskolan i Borås är ett nyskapande professionslärosäte som i partnerskap med näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet bedriver utbildning och forskning av hög kvalitet och med tydlig samhällsrelevans. Vid högskolan bedrivs utbildning på vetenskaplig grund och forskning med praktikens behov och problem som utgångspunkt.

Det grundläggande begreppet i Högskolan i Borås utbildnings- och forskningsideologi är partnerskap. Partnerskap innebär att utbildning och forskning utformas i systematisk interaktion med företrädare för näringsliv, offentlig verksamhet samt kultur- och föreningsliv. Vi säger partnerskap, inte samarbete, för att markera att professionerna ska ha ett inflytande som är jämbördigt med akademin.

Partnerskap leder till kunskapsintegration. Vid Högskolan i Borås sammanförs, i respekt för respektive särart, den vetenskapliga kunskap som akademin traditionellt svarat för och den beprövade erfarenhet som utvecklas i professionerna. Av partnerskapets principer följer att Högskolan i Borås arbetar med en dubbel kvalitetsdimension. En yrkeshögskola fokuserar på förtroghetskunskap, medan ett traditionellt universitet förmedlar vetenskaplig kunskap. Särarten och styrkan i vår kunskapsideologi är integrationen mellan dessa två synsätt. Högskolan i Borås utbildning och forskning ska svara mot både arbetsmarknadens och akademin kvalitetskrav.

Ett annat viktigt inslag i Högskolan i Borås kunskapsideologi är institutionaliserad dialog, kontinuerligt pågående utbyte av perspektiv, problem och lösningar mellan akademin och dess partners vid forskningsinstitut, i näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet. Dialog är en utmärkande egenskap för allt utbildnings- och forskningsarbete vid Högskolan i Borås och idealet är att dialogen är institutionaliserad, det vill säga väl strukturerad och därigenom inte beroende av enskilda individer och samtidigt för givet tagen av aktörer i nätverket. En institutionaliserad dialog är följaktligen samtidigt formell och informell. Eftersom yrkeslivets problem är mångfacetterade måste forskningen vid ett professionslärosäte spänna över flera disciplinära fält. En flervetenskaplig ansats är naturlig också när problem

och fenomen beforskas utifrån olika perspektiv. En annan konsekvens av den valda inriktningen, som sammanfattas i devisen ”Vetenskap för profession”, är att forskningen förväntas innehålla utveckling av tillämpningar av skilda slag. Program och projekt stannar inte vid att förklara och förmedla förståelse av studerade fenomen, utan innefattar också att lösningar i form av modeller och metoder levereras. Benämningen på den flervetenskapliga ansatsen med strävan att erbjuda och argumentera för specifika tillämpningar är Integrerad design. Integrering sker över disciplinära gränser och med det omgivande samhället, och design av problemlösning och tillämpning är centralt.

Högskolan i Borås ska utvecklas till det kompletta professionsuniversitetet. För att förverkliga denna övergripande målsättning fordras en kombination av å ena sidan bredd och mångfald i utbildning och forskning, och å andra sidan specialisering och profilering inom ett antal särskilt starka områden. Profileringen handlar om vilken typ av områden och problemställningar som beforskas, men också om hur forskningsarbetet bedrivs. I det pågående utvecklings- och profileringsarbetet inom Högskolan i Borås har två vetenskapliga, tvärdisciplinära, arenor definierats. Den ena arenan har sin inriktning på tillväxt medan den andra fokuserar på välfärd. Mellan respektive arena sker det ett kontinuerligt erfarenhets- och kunskapsutbyte, varigenom forskning om offentliga och privata organisationer, verksamheter och kulturer befruktar varandra.

Utmärkande för forskningen och utbildningen inom båda arenorna är att den horisontella processen är i fokus. Studier bedrivs med inriktning mot att fånga, beskriva och förklara flödet från det att en idé föds inom en organisation till det att idén möter en marknad eller en brukargrupp i form av färdiga varor och tjänster. Det finns vid Högskolan i Borås i dag flera exempel på tillämpningar av en sådan ansats och i verksamhetsutvecklingen fokuseras processorienteringen framför en disciplinär fokus. Denna inriktning ställer stora krav på forskarens förmåga att på ett integrativt sätt omsätta kunskaper från skilda ämnesområden, och skapar samtidigt förutsättningar för oväntade vetenskapliga resultat.

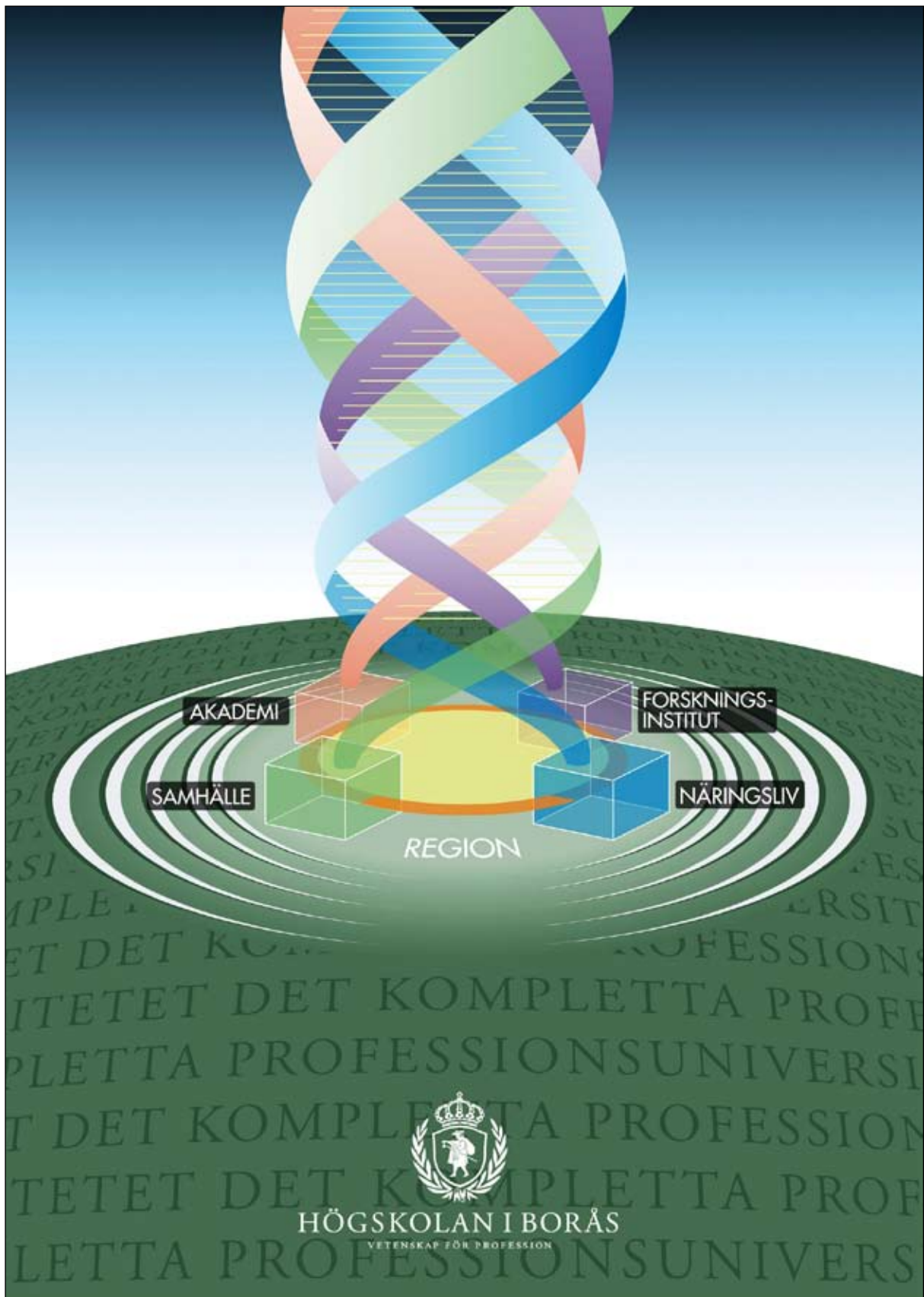

Illustration 1: Bilden är en visualisering av Högskolan i Borås kunskapsideologi. I partnerskap mellan akademi, forskningsinstitut, näringsliv och samhälle (d.v.s. offentlig sektor och kulturliv) skapas den institutionaliserade dialog som säkerställer ett växelverkande flöde av kunskap, erfarenheter, problem, idéer och perspektiv mellan aktörerna, och som ligger till grund för en professionsanpassad utbildning och behovsdriven forskning.

3 Behovet av en nydanande doktorsutbildning

Vid Högskolan i Borås genomförs idag ett antal framgångsrika professionsorienterade utbildningsprogram. Dessa program är föremål för en kontinuerlig utveckling i dialog med representanter för arbetslivet. Det finns också en uttalad vilja att upprätthålla flexibilitet och därigenom kunna utveckla nya utbildningsprogram när behov identifieras.

Det är ett prioriterat strategiskt mål för högskolan att komplettera vårt befintliga utbud av utbildningar på grundläggande och avancerad nivå med doktorsskolor som har en inriktning i enlighet med vår verksamhetsidé. En professionsinriktad doktorsskola (att skilja från en traditionell akademisk forskarskola) ska ha redan yrkesverksamma personer som sin primära målgrupp. Ett annat grundläggande kännetecken för utbildningen är att doktorandens avhandlingsarbete ska bidra till verksamhetsutvecklingen i den organisation där hon eller han är verksam. De problem som doktoranderna arbetar med i sin forskning kan dock som regel väntas vara gemensamma för en rad företag och/eller organisationer, varigenom kunskapsbildningen får en hög grad av generaliserbarhet.

Genom en ny form av doktorsutbildning ska Högskolan i Borås förse det omgivande samhället med en typ av spetskompetens som i stor utsträckning saknas idag. Vi vill svara mot det av många samhällsaktörer identifierade behovet av ett alternativ till traditionell forskarutbildning. Viktiga syften är att åstadkomma kompetensutveckling i yrkeslivet samt att bidra till lärande- och förändringsprocesser på arbetsplatserna. Utbildningen är ett led i professionaliseringen av yrkeslivet och skulle samtidigt kunna leda till ett närmare samspel mellan näringsliv, kulturliv och offentlig verksamhet å ena sidan och akademien å andra sidan. Ett fördjupat partnerskap skulle ta form. En professionsinriktad doktorsskola skulle medverka till att utveckla och etablera den institutionaliserade dialogen, varigenom insikter och färdigheter växelverkar till gagn för akademien och för det omgivande samhället. En doktorsutbildning med tydlig bas i praktikens utmaningar och problem skapar förutsättningar för en fördjupad förståelse av hur ledning, styrning och utveckling bedrivs i komplexa offentliga organisationer.

Den kunskapsbildning som sker vid en professionsinriktad doktorsskola kommer att vara profilerad också i den meningen att den värderas utifrån både traditionella akademiska kvalitetskrav och pragmatiska kriterier, d.v.s yrkeslivsrelevans. Att forskningsuppgifterna formuleras utifrån såväl en vetenskaplig diskurs som med anknytning till faktiska, aktuella problem i professionerna skapar förutsättningar för tillkomsten av en ny form av kunskapsvärden.

Till de skäl som bör anges för att etablera en alternativ form av doktorsutbildning, med professionsperspektivet i fokus, hör slutligen behovet av breddad rekrytering till gruppen av forskarstudenter samt förbättrad måluppfyllelse i akademins åtagande att ge spridning åt den vetenskapliga kunskapsbildningens resultat till det omgivande samhället. En utbildning för förvaltningsdoktorer skulle stimulera nya grupper av studenter – med andra erfarenheter, annan bakgrund och andra framtidsplaner – att söka sig till akademins högsta utbildningsnivå. Dessa doktorander skulle vara gränsgångare mellan lärosäte och profession och fungera som förmedlare av kunskap mellan dessa båda sektorer.

4 Professionsinriktad doktorsutbildning – en modell¹

Inledning

I linje med sin verksamhetsidé har Högskolan i Borås avsikten att hösten 2009 starta en ny typ av forskarutbildning som leder fram till en professionsinriktad doktorsexamen. Målsättningen är att de som genomgått utbildningen ska erhålla synnerligen hög kompetens för att utveckla sin egen och andras yrkesutövning inom respektive professionsområde. Dessutom ska professionsdoktorn utveckla sin förmåga att på ett innovativt sätt framställa och implementera modeller, metoder och tekniker som bidrar till att skapa hållbar samhällsutveckling.

Vid sidan av de professionsrelaterade målen syftar utbildningen till att doktoranden ska ge ett självständigt, högkvalificerat bidrag till den vetenskapliga kunskapsbildningen i form av ny forskning och vidareutveckling av tidigare vetenskapliga resultat. Doktorandernas bakgrund och förening av forskning och yrkesliv borgar för att alternativa forskningsprojekt, som kompletterar traditionella förvaltningssstudier, kommer att formuleras.

Ett doktorsutbildningsprogram utvecklas i nära samverkan mellan akademi och profession. Detta innebär att utbildningen står på vetenskaplig grund, med tonvikt på flervetenskaplighet, samtidigt som den är kopplad till olika professionsfält.

Professionsinriktade doktorsstudier sker i en icke-traditionell forskningsmiljö där forskningsprojekt bygger på idéer som har en tydlig och omedelbar koppling till professionsfältet och beprövad erfarenhet. Modeller, metoder och tekniker som beaktar samband mellan kritisk analys, kreativt skapande och relevans för professionen – Integrerad design – har stor betydelse för innehållet i utbildningen.

Med detta program för nydaning av form och innehåll i doktorsstudier vill Högskolan i Borås stå som nationell modell för utveckling av professionsinriktad utbildning på forskarnivå. Programmet innebär att:

- Partnerskapet mellan akademi och arbetsliv fördjupas genom att professionell praxis och akademisk kunskap växelverkar.

- En adekvat forskarutbildning för yrkesutövare erbjuds och genomförs.
- Verksamhetsutveckling stimuleras genom en intensifierad samverkan mellan akademi och arbetsliv.
- Utvärdering på vetenskaplig grund av professionsområden möjliggörs.
- Yrkesutövare placeras i en tvärprofessionell kontext.
- Yrkesutövares utveckling i karriären främjas.

Alla som uppfyller kraven för grundläggande akademisk behörighet för forskarutbildning och särskild behörighet som grundas på dokumenterad avancerad yrkesutövning kan antas till en professionsinriktad doktorsutbildning vid Högskolan i Borås. Doktorsutbildningen är även öppen för nyutexaminerade studenter med tidigare omfattande yrkeserfarenhet som vill fokusera på tillämpad forskning. Denna samsättning skapar dynamik mellan erfarenhet och nya perspektiv i gruppen av doktorander.

Delad handledning

En särskild skillnad i förhållande till traditionell forskarutbildning är handledarnas roll och uppgifter. I en professionsinriktad doktorsutbildning är handledarfunktionen delad i två kompletterande roller, dels en gängse akademisk handledarroll, dels en praxisanknuten handledarroll. Denna modell kräver också en långsiktig uppbyggnad av kompetenser som krävs för den praxisanknutna handledarrollen. Innebörden av delad handledning är att:

- Praxisanknutna handledare (mentorer) från professionsfältet ger konkret stöd för lösning av yrkesvardagliga problem.
- Mentorer fungerar som länkar till yrkeslivet och stärker den forskarstuderandes yrkesroll.
- Gemensamma projekt under ledning av externa handledare främjar entreprenöriellt tänkande och agerande.
- Mentorer bidrar till uppbyggandet av ett fungerande professionellt kontaktnätverk.

¹ Avsnittet är utarbetat av Björn Brorström, Olov Forsgren, Jörgen Tholin och Broney Skogström. Det baseras på en rapport sammanställd av Broney Skogström.

Fältstudier med utgångspunkt i professionens empiri blir en viktig del av doktorandernas forskningsuppgift. För att säkerställa tydlighet i åtaganden skrivs ett avtal mellan universitet och den värddorganisation där doktoranden gör sitt doktorsarbete.

Struktur och övergripande om innehåll

Programmet omfattar fyra års heltidsstudier om 240 högskolepoäng och är uppdelat i tre block. Doktoranderna kan tillgodogöra sig innehållet i de tre blocken i olika ordning och olika takt beroende på den individuella studieplanen. Före examination ska dock alla tre blocken vara tillfredställande behandlade. Innehållet i de tre blocken kan sammanfattas:

Block 1: Förhållandet mellan vetenskap och profession. Omfattning: Kurspaket om 90 högskolepoäng.

Block 2: Doktorsarbete med professionsanknytning. En viktig del av doktorsarbetet är återkoppling till den värddorganisation där arbetet bedrivs parallellt med att en frekvent kontakt upprätthålls med akademien, d.v.s i första hand handledare och doktorandkollegor. Omfattning: 120 högskolepoäng.

Block 3: Resumé/sammanfattande resultatredovisning. Resumén innehåller en dokumenterad redovisning av hur doktoranden utvecklat sina kvalifikationer under studietiden på forskarnivå. Den innehåller också en beskrivning av övriga yrkesrelevanta meriter. Även författande av doktorsreferatet (se sid 11) är en arbetsuppgift som utförs i detta skede av forskningsarbetet. Omfattning: 30 högskolepoäng.

Block 1: Praxisbaserad teoriutveckling i kurser

Inom ramen för kursdelen varvas teori, metod och modellutveckling med den vetenskapliga kunskapens tillämpningsbarhet. Lärandeformerna anpassas till de övergripande målen att tillgodose arbetslivets behov av forskning och problemlösning samt bidra till utvecklingen av ny vetenskaplig kunskap. Inlärningsprocessen bygger på ett mångsidigt förhållningssätt. En integrerad del av undervisningen är fältstudier, mindre projekt, projektseminarier, diskussionsinlägg och presentationer i workshops, fallstudier samt grupparbeten i form av en rad kontinuerligt pågående utvärderingar med tonvikt på inbördes kritisk granskning. Denna del av utbildningen på forskarnivå bör till 50 procent vara praktikgrundad.

Kursernas syften är att:

- Introducera till forskarstudier genom problematisering av kunskapsbegreppet och dess placering i professionskontext.
- Utveckla kunskapssynen och förhållningssättet om ligger till grund för kompetensbaserade professionsfält.
- Utveckla förmåga till att arbeta med metodologisk mångfald.
- Belysa betydelsen av flervetenskaplighet och utveckla ett sådant perspektiv på praxis.
- Relatera begreppen kunskap, kunskapssyn och bildning till professionell praxis.

En genomgående strävan i kurserna är att – inför den förestående forskningsuppgiften – uppöva doktorandens självständiga förmåga att värdera, tillgodogöra sig, vidareutveckla och förhålla sig kritiskt till etablerad vetenskaplig kunskap. Av särskild vikt är att denna lärandeprocess sker med ett tydligt tillämpningsperspektiv, där doktoranden stimuleras till att reflektera i termer av vetenskap för profession.

Varje kurs avslutas med examination, i form av en skriftlig rapport som belyser förvärvade kunskapers nyttovärde. Det bör finnas en tydlig koppling i rapporten mellan den kunskap som kursen förmedlat och de behov av professionsutveckling som föreligger i doktorandens yrkeslivsverklighet. Dessutom kan rapporten redovisas på ett seminarium där den kvalitetssäkrande arbetsmodellen sker i enlighet med traditionell vetenskaplig granskning. Tonvikten ligger på breddad examination, det vill säga mångfasetterade ändamålsinriktade examinationsformer. Innehåll och applikationer i kurserna kan med fördel integreras med doktorsarbetets inriktning.

Block 2: Framställning av doktorsarbete

Ett doktorsarbete, i form av ett praktisknära forskningsprojekt som integrerar teori och praxis, ska utvecklas i växelverkan med forskarens arbetsplats. Därigenom ställs aktörernas samverkan och projektets konkreta praktiska relevans i fokus. Vissa uppdrag som forskaren utför under sin studietid kan utvecklas i dialog med arbetsplatsen. Dessa arbetsuppgifter relateras till mentorskap på arbetsplatsen och kan efter validering ingå som naturliga delar i doktorsarbetet. Till doktorsarbetet inom ramen för ProfDoc-studier hör en akademisk avhandling på

vilken det ställs höga kvalitetskrav. Arbetet ska vara av betydelse både ur vetenskapligt perspektiv och för professionsområdet och dess utveckling. Det kan ha sin upprinnelse i professionsrelaterad problematik och identifieras i samråd med yrkeslivets representanter.

Högskolan och representanter för relevanta professioner utarbetar särskilda kriterier för att kvalitetssäkra ett professionsorienterat doktorsarbete. Den stränga anknytningen till praktisk tillämpning medför att doktoranden placerar sig i ett tvärvetenskapligt fält, vilket gör att flertalet forskningsprojekt till sin karaktär kan väntas skilja sig från traditionella, ämnesdisciplinära, doktorsavhandlingar. Då klassiska disciplingränser överskrids ges forskaren ett annat handlingsutrymme och en större valfrihet.

Block 3: Beskrivning av aktiviteter och resultat

Målsättning med beskrivningen av aktiviteter och resultat är att doktoranden ska öva upp och dokumentera sin förmåga att tillämpa forskning på professionell praxis. Han eller hon ska vidare utveckla ett kritiskt reflekterande synsätt i förhållande till sitt eget professionsområde, redovisa sina resultat samt skapa en egen "kunskapsstege".

Beskrivningen innehåller en dokumenterad och strukturerad sammanställning av vetenskapliga och yrkesrelevanta meriter samt resultat av eget kritiskt reflekterande. Dokumentationen relateras till arbetsmarknadens nyckelkompetenser samt till bransch- och arbetsplatspecifika kompetenser. Beskrivningen utgör underlag för arbetsgivarens bedömning av forskarens reella bidrag till professionsområdesutveckling. Beskrivningen växer fram i processarbete under hela studietiden. Den påvisar forskningens professionsanknytning och är ett kvalitetssäkrande verktyg för utvärdering och godkännande av beprövad kunskap, ett avancerat verktyg för att tydliggöra forskarens personliga meriter samt ett verktyg för framtida karriärplanering.

Beskrivningen består av tre delar:

- Egen kunskapsutveckling (vetenskaplig produktion och övriga vetenskapliga meriter men även samtliga rapporter från genomgången professionsrelaterad utbildning).
- Kunskaper och färdigheter som är direktaplicerbara på yrkesroll och yrkesutövning.

- Social kompetens, värdegrundsfrågor, ledarskap och chefskap, dokumentation rörande kompetensbaserat lärande för personlig utveckling.

Inom ramen för den tredje delen författas också ett doktorsreferat, en redovisning med huvuduppgift att binda samman resultaten från doktorsarbetet samt alla typer av kunskap som utvecklats till ett kompetensregister över de förmågor som de reflekterande praktikerna byggt upp under sin forskningstid. Referatet redovisar resultaten av doktorsarbetet, men ska också ge en samlad bild av forskningen, dess legitimitet och nyttovärde i ett större professionsområdessammanhang.

Specifikt innehåll, block för block:

Block 1A - 30 högskolepoäng

- Kunskap och vetenskap i vår tid. Vetenskap och profession – forskarroll i praktiken, praktikers roll i ett kunskapsamhälle, 15 högskolepoäng
- Kommunikationsfärdigheter: akademiskt och professionellt skrivande, 7,5 högskolepoäng
- Metodik och metod, 7,5 högskolepoäng

Block 1B - 30 högskolepoäng

- Management i vetenskapsteoretisk och professionell kontext, 15 högskolepoäng
- Human Resource Management – ledarskap utifrån medarbetarperspektiv, 7,5 högskolepoäng
- Kommunikationsfärdigheter: retorik för vetenskap och profession samt presentationstekniker, 7,5 högskolepoäng

Block 1C - 30 högskolepoäng

Inom block 1C sker det en fördjupning av kursinläsningen. I enlighet med att doktorsstudierna ska präglas av progression och yrkeslivsrelevans bestäms det närmare innehållet i kurserna av doktorandens förestående forskningsarbete och professionstillhörighet. Nedanstående kurser ska ses som en exemplifiering av hur blocket kan utformas:

- Pedagogik för professioner, 7,5 högskolepoäng
- Ledarskap och chefskap i en globaliserad och interkulturell arbetsmiljö, 7,5 högskolepoäng
- English for Scientific Purpose och English as a Professional Language, 7,5 högskolepoäng
- Informationssökning och kunskapsbildning för vetenskap och profession, 7,5 högskolepoäng

Block 2A - 30 högskolepoäng

En mer intensiv period av dokumentation av doktorsarbetet påbörjas (kunskapsmassa skapas).

Block 2B - 30 högskolepoäng

Självständig forskning - framställning av doktorsarbete.

Block 2C - 30 högskolepoäng

Självständig forskning - framställning av doktorsarbete.

Block 2D - 30 högskolepoäng

Självständig forskning - framställning av doktorsarbete.

Block 3 - 30 högskolepoäng

Beskrivning av aktiviteter och resultat.
Doktorsreferat.

Examination och disputation

Alla moment inom kursdelen för "professionsinriktade doktorsstudier" examineras på akademiska grunder av en senior forskare i samråd med en representant för ett professionsområde. Olika former av examination förekommer. Doktorsarbetet avslutas med ett doktorsreferat som på ett utförligt sätt belyser ny tillämpbar kunskap. Doktorsreferatet presenteras i ett kombinerat akademisk-professionellt forum vid en offentlig disputation och bedöms och utvärderas av en betygsnämnd där akademi och respektive professionsområde ska vara representerade.

Disputationen sker på det sammanfattande doktorsarbetet, det vill säga referatet. För att erhålla examen ska doktoranden också ha framställt minst tre accepterade bidrag till för professionen och/eller vetenskapsfältet relevanta tidskrifter och/eller konferenser, utvecklat och publicerat en populärvetenskaplig uppsats/artikel, utvecklat ett undervisningsmaterial samt genomfört en examination i form av en offentlig föreläsning som betygssätts av en expertgrupp.

5 En arbetsmodell för att identifiera utbildningsbehov

Arbetet med att genomföra denna förstudie har, som tidigare påpekats, integrerats som en del av hela högskolans arbete med att ta fram och förankra ett program för utbildning av professionsdoktorer (inklusive förvaltningsdoktorer). Verksamhetsidén för en professionsorienterad doktorsutbildning har förädlats genom att beakta de förutsättningar som råder i offentlig förvaltning.

En viktig arbetsmetod i genomförandet av denna förstudie har varit att åstadkomma möten mellan ett antal olika intressenter. Dessa intressenter har varit:

- Potentiella förvaltningsdoktorander
- Potentiella chefer till förvaltningsdoktoranderna (förvaltningsledning)
- Potentiella finansiärer
- Forskarutbildningssamordnare
- Före detta industri- och/eller förvaltningsdoktorander

Representanter för dessa intressenter inbjöds till en gemensam workshop som ägde rum vid Högskolan i Borås den 8-9 maj 2008 (diskussionen refereras i bilaga 1). Workshopen innehöll både erfarenhetsåtergivning och diskussion om ett forskarutbildningsprogram för förvaltningsdoktorer. De olika perspektiv som deltagarna genom sin bakgrund och professionella position representerade bidrog till att skapa förutsättningar för en mångsidigt reflekterande dialog. Som exempel på återgivning kan nämnas att före detta doktorander berättade om erfarenheter från sin forskarutbildning och nyttan av denna i sina fortsatta yrkesbanor, och att ett antal reflektioner utifrån genomförda tvärvetenskapliga forskarutbildningsprogram (IMIE, Fenix samt SSKKII) presenterades.

Efter workshopen har föreliggande rapport utarbetats och därefter distribuerats för synpunkter till samtliga personer som närvarade vid workshopen. Också en rad andra personer i olika nyckelfunktioner har inbjudits att delta i en remissliknande process. Nedan följer en förteckning över personer som deltagit i dialog med projektledningen. Som synes rör det sig om en stor och mångsidigt sammansatt grupp som representerar olika former av viktiga kunskaper och erfarenheter som varit av stor betydelse för utveckling av utbildningsprogrammet.

Intressenttyp	Namn och organisation
Potentiella förvaltningsdoktorander	Henrik Carlsson, Högskolan i Borås Maritha Enström, Göteborgs Stad Derk de Beer, Sveriges kommuner och landsting
Potentiella förvaltningsledare	Maritha Enström, Göteborgs Stad Marika Hellqvist Greberg, VGR, regionutvecklingssekreteriatet Catarina Sjögren, Göteborgs Stad Ulrik Nilsson, Borås Stad Hans Alkmark, Borås Stad
Potentiella finansiärer	Ulf Blomqvist, Vinnova Jonny Pahlsson, SKL
Potentiella forskarutbildningssamordnare	Niclas Adler, Internationella Handelshögskolan i Jönköping Jens Allwood, Göteborgs universitet & Högskolan i Borås Helen Anderson, Internationella Handelshögskolan i Jönköping Björn Brorström, Högskolan i Borås Olov Forsgren, Högskolan i Borås Mikael Lind, Högskolan i Borås & Internationella Handelshögskolan i Jönköping Kurt Sandkuhl, Internationella Handelshögskolan i Jönköping Mikael Löfström, Högskolan i Borås
F.d. industri och/eller förvaltningsdoktorander	Bengt Andersson, Riksrevisionen Hans Björkman, Unionen

Tabell 1: Samtalspartner för Högskolan i Borås förvaltningsdoktorsprojekt.

6 Förslag till utbildning för förvaltningsdoktorer

Många personer som är anställda i offentlig förvaltning utgör en outnyttjad resurs, för att utveckla sin professions praxis men också som bidragsgivare till relevant forskning på universitet och högskolor. Det är vårt viktigaste sammanfattande intryck från alla de bakgrundsaktiviteter och omvärldskontakter som bildat underlag till denna rapport.

Genom en doktorsutbildning med förvaltningsexpertis som målgrupp skulle nämnda resurs kunna aktiveras till gagn för Sverige som kunskaps- och välfärdsnation. Utöver utbildningsvinster och ökat utrymme för yrkeslivsutveckling på ett individuellt plan, skulle förvaltningsdoktorerna kunna bli brobyggare mellan akademien och professionerna, och bidra till ett ökat in- och utflöde mellan å ena sidan den högre utbildningen och forskningen och å den andra en central del av välfärdssektorn.

För att detta ska bli verklighet behövs en nationell försöksverksamhet för en utbildning av förvaltningsdoktorer. Denna kan lämpligen organiseras som en professionsinriktad doktorsskola, med uppgift att lägga grunden för en nationell försörjning av den offentliga sektorn med forskarutbildad förvaltningsexpertis. Verksamheten ska ses som en vidareutbildning som svarar mot kunskapsområdets krav på spetskompetens i allt fler funktioner, samtidigt som den ska ge ett påtagligt bidrag till uppbyggnaden av kunskapsmängden om kulturer och processer i den offentliga sektorn och därmed förbättra forskningsläget. Detta skulle med all säkerhet öka förståelsen för och efterfrågan av vetenskapliga perspektiv i den offentliga verksamheten.

Det kan mot bakgrund av bland annat de erfarenheter som gjorts sedan etablerandet av ämnet vårdvetenskap, varigenom många sjuksköterskor getts möjlighet att forska, antas att forskningen om den offentliga förvaltningen kommer att förnyas och berikas med andra perspektiv genom att professionsutövare tar steget in i forskningens värld.

Till de övergripande problemställningar som förvaltningsdoktorerna kommer att arbeta med i sina forskningsprojekt hör den offentliga verksamhetens

särart. Det behövs fler vetenskapliga studier av kulturen och processerna i organisationer som har ett uppdrag som är sammansatt av bland annat myndighetsutövning, professionell styrning och politiska beslut. Vad detta betyder för professionsutövandets villkor behöver belysas utifrån det inifrånperspektiv som förvaltningsdoktoranden kan bidra med. Doktoranden ska visa förmåga att tolka innebörden av den offentliga organisationens särart och visa medvetenhet om dess utmaning att samtidigt upprätthålla och utveckla demokrati och effektivitet.

Utbildningen hämtar inspiration till sitt innehåll och sin form från flera sammanhang och verkligheter. Till de grundpelare som den ska vila på hör:

- Ett starkt partnerskap mellan profession och akademi.
- En gedigen vetenskaplig grund.
- Koppling till starka forskningsmiljöer.
- Nyskapande bidrag till forskningen om den offentliga sektorn.
- Tvärdisciplinär fokus.
- Integration av förtrogenhetskunskap i utbildningen.
- Stort utrymme för praxisanknytning.
- Medverkan i alla led av utbildningen av en rad externa intressenter.

Som framgår av bland annat ovanstående punkter skulle utbildningens struktur och innehåll skilja sig från en traditionell forskarutbildning. Detta gäller också för organisationen av utbildningen. Några särskilt viktiga punkter är att:

- Utbildningens genomförande utgår från och tar hänsyn till individens situation och aktuell arbetsbelastning vid vederbörandes arbetsplats.
- Ett ömsesidigt kontrakt sluts mellan alla parter som engageras för utbildningen av en förvaltningsdoktor. Kontraktet reglerar såväl finansiella som andra åtaganden.

Följande sammanfattande idéer för en nationell försöksverksamhet för utbildning av professionsdoktorander kan utgöra grund för innehållet i verksamheten:

Doktorsutbildningen ska omfatta 240 högskolepoäng. Den ska innefatta ett kurspaket där en stor flexibilitet föreligger vad gäller när, var och hur kurser läses in. En viktig del i kurspaketet är att skapa förutsättningar för förståelse för vetenskaplig metod och olika forskningsteknikers möjligheter och begränsningar.

En central del av utbildarens åtaganden är att tillhandahålla en utbildningsinfrastruktur som gör att gruppen av doktorander hålls ihop och att möten arrangeras vid flera tillfällen varje termin. Detta är viktigt för att ge utrymme åt utbyte av erfarenheter och reflektioner i grupp och för att skapa utrymme för jämförande perspektiv. Denna lärandemodell bidrar till att skapa förutsättningar för att öka generaliserbarheten i de enskilda forskningsrapporterna. Deltagande i avrapporteringar och gruppdiskussioner är en viktig del i tillgodogörandet av den flervetenskaplig kunskapsmängd som doktorsskolan avser att förmedla.

Eftersom doktorandgruppen kommer att bestå av personer som arbetar minst halvtid i sin profession, och eventuellt också forskarstudenter som är verk-samma på distans, är det särskilt angeläget att bygga upp strukturer för virtuella mötesplatser, där kommunikation och delar av handledningen kan ske online. Att skapa sociala mötesplatser bidrar till att förvaltningsdoktorerna under sin studietid bygger upp ett professionsnätverk, som de kommer att dra nytta av i sina fortsatta yrkeskarriärer och utvecklingsarbete inom sina professioner.

Handledarskapet ska vara delat mellan akademiens företrädare och professionens. Det är givetvis en utmaning att tillse att de vetenskapliga och praxisorienterade aspekterna väger lika tungt och utvecklas i ett konstruktivt spänningsförhållande till varandra. Det är i sig ett led i förstärkning av partnerskapet. Kraven på doktorsarbetet ska vara tydliga och betydande och doktoranden förväntas publicera resultatet i en vidare krets. Den nya doktorsutbildningen motsvarar i omfattning och vetenskapliga ambitioner vad som krävs vid en traditionell doktorsutbildning. Skillnaden ligger främst i att innehåll och studieformer anpassats för att ge möjlighet för redan yrkesverk-samma att genomföra utbildningen, och att ett mer genomarbetat koncept för samproduktion av kunskap mellan akademi och praktik ingår i utbildningen.

Vi föreslår mer specifikt följande:

Målgrupp. Utbildningen vänder sig i första hand till yrkesverksamma personer, som vill utveckla sin professionella kompetens. Det kan finnas möjlighet att gå direkt från grundutbildning, om man har tidigare arbetslivserfarenhet. Förvaltningsdoktoranderna kan till exempel arbeta med ekonomi, information eller samhällsanalys. Det avgörande är professionsfältet, inte vilken grundutbildning han eller hon har.

Handledning. Handledarskapet skiljer sig från traditionella doktorsutbildningars modell, eftersom handledarna alltid ska vara minst två: en praktiker från doktorandens eget fält (dock från en annan arbetsplats än den egna), och en professor eller docent från akademien.

Utbildningsplan. Utrymmet för egen forskning får inte vara för liten, så att avhandlingsarbetet tar för lång tid. Det är därför väsentligt att försäkra sig om att det finns en forskningsvänlig atmosfär på de arbetsplatser som doktoranderna genom anställning är knutna till. Forskningen och det övriga arbetet kommer att överlappa varandra eftersom det empiriska arbetet är en del av utbildningen. Ett förslag är att doktoranden ägnar 50 procent av sin tid åt att vara yrkesutövare, och 50 procent åt studier och forskning. Andelen kan dock variera över tiden mellan 20 och 80 procent forskning respektive arbete allt utifrån respektive doktorands förutsättningar och arbetslivssituation, eftersom utbildningsplanen ska anpassas till individen. Den individuella studieplanen ställer stora krav på både tydlig struktur och flexibilitet. Det måste finnas ett kontrakt som reglerar hur mycket tid doktoranden ska lägga ner och vad hon eller han ska åstadkomma.

Doktorandprofil. En professionsinriktad förvaltningsdoktorand kommer från en arbetsplats inom offentlig förvaltning. Hon eller han kan vara till exempel mellanchef, verksamhetsutvecklare eller specialist. Doktorsutbildningen vänder sig till personer med intresse för en fortsatt yrkeskarriär inom offentlig förvaltning. De nya doktorerna ska i första hand vara en resurs på sin arbetsplats, men efter disputation kan hon eller han också bli handledare för nya doktorander, och på andra sätt bli till fortsatt nytta även för akademien.

Avhandlingens inriktning. Denna del av det doktorsmeriterande arbetet ska svara mot dubbla krav, såväl akademiens vetenskapliga kvalitetskriterier som professionernas relevansperspektiv ska beaktas. Avhandlingen ska kunna innehålla till exempel en serie kvalificerade utvärderingar, dokumentation över projektledning för verksamhetsutvecklingsarbeten, utveckling och utvärdering av regelverk och handböcker, etablering av samverkan, ledning av nätverk etcetera. I flertalet fall torde avhandlingen vara en så kallad sammanläggningsavhandling, d.v.s. bestå av ett antal successivt framlagda/publicerade uppsatser och en sammanhållande inledning. Arbetet ska visa prov på att doktoranden genomfört sin uppgift på ett tillfredsställande sätt vad avser såväl individuell som kollektiv kunskapsutveckling.

Forskarutbildningen - en mötesplats. Minst en gång i kvartalet ska alla doktorander och handledare samlas till ett seminarium. Där vässar doktorander sina argument och teser och bildar nätverk med varandra. Högskolan i Borås forskarutbildning för professionsdoktorander ska bli en viktig arena för kontakter mellan industri- och förvaltningsdoktorander.

Tidsplan. Doktorsutbildningen ska starta 2009. Under en pilotverksamhetsperiod kan 12x3 doktorander antas tre år efter varandra.

Examination. Högskolan i Borås samarbetar med bland andra Högskolan i Jönköping och Göteborgs universitet om examination. Professionsföreträdare kan till exempel ingå i betygsnämnden, eller ha ett separat opponentskap vid sidan av akademiens opponent. Yrkesrepresentanten ska bedöma doktorsarbetets arbetslivsrelevans och inte vetenskaplighet.

Finansiering och budget – samfinansieringsmodellen. Högskolan i Borås vill ha en finansieringsmodell där ett flertal aktörer ingår. Det skapar en modell som är hållbar i längden och bidrar till viktigt engagemang från intressenterna som satsar pengar.

En modell skulle kunna se ut så här:

- En tredjedel finansieras av förvaltningen där doktoranden arbetar.
- En tredjedel finansieras av lärosätet/lärosätena, till exempel Högskolan i Jönköping och Högskolan i Borås tillsammans inom ramen för statsanslaget.

- En tredjedel finansieras av organisationer såsom VINNOVA, Sveriges kommuner och landsting, Stockholms stad, Västra Götalandsregionen, KK-stiftelsen och Sambruk. VINNOVA skulle kunna vara en mer aktiv partner, som hjälper till att engagera andra finansörer.

En preliminär bedömning är att kostnaderna för en pilotverksamhet med 36 doktorander, fördelade på tre intag, kan beräknas uppgå till 120 MSEK. 2/3 av denna kostnad består av löner till doktoranderna, vars lönenivå måste anpassas till det faktum att de redan är yrkesverksamma. Resterande 40 MSEK avser omkostnader för att genomföra utbildningen.

Möjliga samarbetspartners: VINNOVA, Sveriges kommuner och landsting, Stockholms stad, Västra Götalandsregionen, KK-stiftelsen, Sambruk, Högskolan i Jönköping, Göteborgs universitet.

BILAGA 1: Referat från workshop rörande förvaltningsdoktorer

Program

För att inhämta erfarenheter från en rad olika intressenter och pröva ett antal preliminära grundtankar om en doktorsutbildning för den offentliga förvaltningens behov genomfördes i maj en workshop med nedanstående program:

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Workshop kring en forskarskola för förvaltningsdoktorer

8-9 maj 2008, Högskolan i Borås

Program

8 maj

12:00 – 13:30	Högskolan bjuder på lunch
13:30	Inledning – välkommen till Borås
13:45	Uppdraget
14:10	Bakgrund till högskolans satsning på professional doctorates
15:00	Vittnesmål från en professionsdoktorand Bengt Andersson, riksrevisionen
15:15 – 15:45	Kaffe
15:45 – 16:30	Förvaltningsledningens syn på en forskarskola Behovet av professional doctorates Förutsättningar för att ha professional doctorates
16:30 – 17:15	Erfarenheter från tvärvetenskapliga/professionsinriktade forskarutbildningar Erfarenheter SKIII [Jens Allwood] Erfarenheter IMIE [Helen Andersson]
17:15 – 17:45	Forskarskolan Fenix – upplägg och erfarenheter Hans Björkman, Unionen
17:45 – 18:00	Vad bör man nu tänka på / prata om under middagen och sova på?
19:00	Middag

9 maj

08:00 – 10:00	Grupparbete (under ledning av Björn Brorström, Olov Forsgren, Mikael Lind och Mikael Löfström) (inklusive kaffe)
10:00 – 11:00	Redovisning av svar på frågor att skicka med till VINNOVA
11:00 – 12:00	Avrundning, avslutning, om hur vi arbetar vidare
12:00 – 13:00	Högskolan bjuder på lunch

Deltagarförteckning

Högskolan i Borås har utformat förslaget om en förvaltningsdoktorsutbildning i dialog med representanter för andra lärosäten, offentlig förvaltning, yrkesorganisationer, forskningsfinansierare med flera relevanta samhällsintressen. Ett antal nyckelrepresentanter för dessa aktörer deltog i workshopen:

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Workshop kring en forskarskola för förvaltningsdoktorander

8-9 maj 2008, Högskolan i Borås

Deltagare

• Jens Allwood	Göteborgs universitet & Högskolan i Borås
• Bengt Andersson	Riksrevisionen
• Helen Anderson	Internationella Handelshögskolan i Jönköping
• Derk de Beer	Sveriges kommuner och landsting
• Hans Björkman	Unionen
• Ulf Blomqvist	VINNOVA
• Björn Brorström	Högskolan i Borås
• Henrik Carlsson	Högskolan i Borås
• Maritha Enström	Göteborgs Stad
• Olov Forsgren	Högskolan i Borås
• Elisabeth Hajtowitz	Göteborgsregionens kommunalförbund, FoU i Väst
• Marika Hellqvist Greberg	VGR, regionutvecklingssekretariatet
• Mikael Lind	Högskolan i Borås & Internationella Handelshögskolan i Jönköping
• Mikael Löfström	Högskolan i Borås
• Kurt Sandkuhl	Internationella Handelshögskolan i Jönköping

Övriga inbjudna (med förhinder)

• Niclas Adler	Internationella Handelshögskolan i Jönköping
• Lile P Boschweska	Göteborgs Stad
• Christina von Greyerz	Verva
• Göran Hermansson	Sveriges kommuner och landsting
• Carola Holmér	KK-stiftelsen
• Anna Kelly	Verva
• Peter Krantz	Verva
• Lisskulla Lindström	Göteborgs Stad
• Jonny Pahlsson	Sveriges kommuner och landsting
• Catarina Sjögren	Göteborgs Stad
• Peder Törnvall	Stadskontoret

Arrangör: Högskolan i Borås
Björn Brorström, Olov Forsgren, Mikael Lind, Mikael Löfström

Uppdragsgivare: VINNOVA

Hur ska forskarutbildningen se ut?

Kortfattade referat av inlägg från workshopens inledare.

Bengt E W Andersson, f.d. förvaltningsdoktorand:

Bengt Andersson arbetade som statistiker på flera myndigheter innan han på slutet av 1980-talet anställdes som effektivitetsutredare på Riksrevisionsverket (RRV). I början på 1990-talet bedömde Bengt Andersson att han behövde bredda och fördjupa sina kunskaper både inom IT-området och rörande metoder att använda i gransknings- och utredningsarbetet. RRV:s eget utbildningsprogram kunde inte uppfylla detta kunskapsbehov. I stället undersökte han möjligheten att genomföra en avancerad vidareutbildning i form av forskarutbildning.

Inom RRV var uppfattningen om forskarutbildningen delad. De närmaste cheferna var positiva, medan högre chefer såg risker i att fler skulle välja samma väg som Bengt Andersson, vilket skulle hämma produktionen av revisioner. Det fanns vid den tidpunkten inga utvecklade tankar om samarbete mellan revision och forskning på RRV. I dag (2008) finns det betydligt mer positiva tankar om sådant arbete på Riksrevisionen (RiR), där Bengt Andersson sedan 2003 arbetar.

Bengt Andersson kunde använda ca 10-15 procent av arbetstiden till forskning. Han specialiserade sig på aktörskedjan när aktörer i offentliga åtaganden utbyter information. En konsekvens av att forskningen bedrevs på så låg takt som 10-15 procent var att det tog 6 ½ år att färdigställa en lic-avhandling: – Det fungerade inte alls bra att ha så lite forsknings-tid. Till slut behövde jag en mer sammanhängande period.

– Professor Göran Goldkuhl utverkade extra forskningspengar och jag kunde frigöra en del semesterdagar så att jag fick sex månaders sammanhållen tid till att bedriva forskning. Därmed kunde ett utkast till lic-avhandling, att arbeta vidare med, framställas.

– Jag rekommenderar ingen att genomföra forskarutbildningen under de villkor som jag hade. Stundtals var det två heltidsjobb. Samtidigt är jag oerhört tacksam mot RRV för att jag fick denna chans. Mest positivt var känslan av att klara av en stor utmaning.

– Jag hade en gammal utbildning och var inte helt säker på hur forskningen skulle gå när jag började. Självförtroendet växte när jag såg att det fungerade. Forskningen är det bästa jag har gjort i utbildningsväg och den har betytt mycket i mitt fortsatta arbete. Jag är oerhört stolt över vad jag åstadkommit. Men det som då var RRV kunde ha gjort mer för att implementera kunskapen inom myndigheten.

Professor Jens Allwood, SSKKII, Göteborgs universitet:

– Många professioner kräver tvärvetenskap, det vill säga kombinationer av insikter/färdigheter. De flesta problem i praxislivet följer inte disciplinräns utan kräver kombinationer av discipliner, antingen genom en person som har stor kompetens eller genom samarbete mellan flera personer med olika kompetenser.

Högskolan i Borås skulle kunna:

- Bilda ett tvärvetenskapligt professionsråd. Rådet skulle ledas av en föreståndare och vara sammansatt av representanter för professionerna, det skulle bland annat välja ut ett tvärvetenskapligt professionstema varje år (varaktighet kan bli längre). Högskolan i Borås skulle avsätta medel för projekt inom temat som kan sökas av högskolans lärare/forskare, eventuellt också utifrån. Dessutom inbjuds gästforskare (1-3) till temat varje år.
- Skapa ett tvärvetenskapligt professionsseminarium.
- Arrangera tvärvetenskapliga inspirationsdagar för förvaltningsdoktorander.
- Ha tvärvetenskapliga inslag i kurser på alla nivåer. Sådana inslag kan vara frukten av en tvärvetenskaplig utbildningsdag med ämnesrepresentation.

Ämnesinnehållet för förvaltningsdoktorander kan komma från till exempel sociologi, företagsekonomi, filosofi, lingvistik, kommunikation, kognitionsvetenskap, informatik, psykologi och pedagogik.

Exempel på hur formen för en forskarskola skulle kunna se ut:

- Internat 1–3 gånger per termin, viss distansutbildning.
- Mix av gemensamma kurser och individuella. Doktoranden har finansiering som kan läggas på de kurser som är bäst lämpade för individens behov.

- Kursuppsatser som kopplas till egen professionsutövning. Övning i att se relevans – nytta för professionen.
- Forskarutbildningskontrakt med professionell organisation – med explicit angivna rättigheter, plikter och nytta (under, efter utbildning) för båda parter.

Erfarenheter från IMIE i Linköping, professor Helén Anderson, nu vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping: Forskarskolan IMIE för industridoktorander omfattade 13 ämnesområden från fyra institutioner i Linköping, bland dem ekonomi. IMIE var den första forskarskolan som var betald av Stiftelsen för strategisk forskning (SSF). Stiftelsen satsade 63 miljoner kronor och när IMIE startade var den ett tioårsprojekt. – Sedan bytte SSF ledning och pengarna ströps. Det blev en stor strukturförstörelse genom det snabba beslutet, säger Helén Anderson.

Helén Andersons råd till Högskolan i Borås är att inte vara beroende av en enda finansjär. Dessutom påminner hon om hur viktigt det är vilka doktorander man tar in:

– Det är helt avgörande. De måste ha den inre drivkraften. Det är ett väldigt stort ansvar att anta doktorander.

IMIE:s doktorander hade vanlig doktorandlön, det vill säga mycket mindre än de flesta av dem hade haft i yrkeslivet.

– De hade jobbat i flera år och det fanns folk som gick ner från 60 000 till 20 000 kronor i lön. Det fanns också de som tackade nej när de fick veta vilken lönen var.

IMIE hade trott att det krävdes extra insatser för att få doktoranderna i arbete efter examen, men det var tvärtom. En tredjedel gick tillbaka till industrin, en tredjedel till akademien och en tredjedel blev konsulter. Enligt Helén Anderson lyckades IMIE korta genomsnittstiden för lic-avhandlingarna från 42 till 28 månader, med bibehållen kvalitet.

– Avhandlingarna var relevanta för industrin.

Erfarenheter från forskarskolan Fenix, Hans Björkman, förbundsekonom på Unionen:

Fenix pågick från 1997 till 2006 och finansierades till 50 procent av KK-stiftelsen, och till 50 procent av företagen som deltog.

Hans Björkman arbetade med organisationsförändringar och innovation på fackförbundet Sif (numera Unionen) samtidigt som han var doktorand vid forskarskolan Fenix.

– Jag har daglig nytta av min forskarutbildning. Men jag är inte säker på att min arbetsgivare ser det. Forskarskolan Fenix doktorandantagningar var omsorgsfulla. Antagningsnämnden lade stor vikt vid doktorandens motivation. När doktoranderna väl var antagna kastades de rakt in i forskningsarbetet och fick börja skriva redan termin 1.

Forskarskolan blev en mötesplats en gång i månaden, då doktorander samlades i ett tredagarsseminarium med kurser, planering och möjlighet till skrivhjälp.

– Vi startade tankesmedjor med olika nivåer, där man kunde pröva idéer och vässa dem.

Rent allmänt tycker Hans Björkman att sammanhållningen mellan doktoranderna var god.

Enligt Fenixmodellen hade man kvar sin heltidslön från arbetsgivaren. En del doktorander hade dock svårt med att få förståelse från arbetsgivaren, någon förlorade till och med jobbet under avhandlingsarbetet.

Själv tycker Hans Björkman att det gick bra att få arbete och forskning att gå ihop.

– När det kändes som bäst jobbade jag ungefär 80 procent och forskade 80 procent, men det blev bara 120 procent ihop eftersom forskningen och arbetet sammanföll.

Fenix målsättning var att doktorandernas forskning skulle vara nyttig för arbetsgivaren och samtidigt intressant rent akademiskt.

– Mitt råd är att lägga fokus på handledarresurser, det är mycket viktigt. Min handledare lade ner fyra timmar i veckan på mig de sista åren.

Hans Björkman påminner också om att förankringen i företaget – eller i det här fallet förvaltningen – är central. Självklart måste också satsningen vara väl förankrad på värdlärosätet.

Vad är det då som gör att en forskarutbildning med professionsdoktorander går bra?

– Det finns alltid frågor att forska om som är jätteviktiga för organisationen. Det gäller att hitta dem. Att använda insidan av den egna organisationen är angeläget, genom att ta med kolleger till forskningsvärlden och puffa för att forskarna kan bli ren resurs i organisationen.

– Att använda och sprida forskningsresultat tidigt är också viktigt att tänka på. Där bör man lägga mycket kraft.

Inpass från deltagarna på workshopen:

Ulf Blomqvist, VINNOVA:

– Professionsdoktoranden kan bidra till att utveckla hela forskarstudieprogrammet i Sverige. Det är viktigt att man kopplar till det populärvetenskapliga och lämnar akademins fikonspråk bakom sig.

Hans Björkman, Unionen:

– Doktoranderna måste kunna skriva korta och begripliga texter för dem som vi gör jobbet för, det vill säga arbetsplatserna. Samtidigt måste texterna svara mot vetenskapliga kriterier. Jag upplever att forskare lägger mycket tid på insamling, och väldigt lite tid på skrivprocessen.

Helén Anderson, Internationella Handelshögskolan i Jönköping:

– Jag tror att det är doktorn som är den stora nyttan, om han eller hon är ute och föreläser. Vi har en för stor tilltro till avhandlingar inom akademien. De läses av allt färre, tyvärr.

Marika Hellqvist Greberg, Västra Götalandsregionens regionutvecklingssektariat:

– Det finns också ett omvänt behov, att få ut akademiker i professionen. Den biten får inte glömmas bort när man diskuterar fördelarna med en professionsinriktad doktorsutbildning. Som disputerad inom förvaltningen märker jag att det behövs, att många inte förstår vad forskning ska tjäna till.

Maritha Enström, projektledare inom IT, Göteborgs Stad, samt potentiell framtida doktorand:

– Sex år är väldigt, väldigt lång tid för oss utanför akademien. Jag har just avslutat ett projekt som tog ett och ett halvt år. Efter det sa vi att vi inte ska ha så långa projekt, det fungerar inte... Jag ser framför mig att man delar upp avhandlingsarbetet i tydliga delar, så att man kan bocka av på en lista efter hand.

Derk de Beer, Sveriges kommuner och landsting:

– Att som doktorand formulera problemet i samarbete med förvaltningen kan vara svårt, men också nyttigt. Att förhålla sig kritisk och oberoende är något man måste kämpa med hela tiden, men det gäller alla forskare.

BILAGA 2: Svar på frågor i uppdragsbeskrivningen

Nedanstående information finns återgiven på annan plats i föreliggande rapport. Av översiktsskäl har vi dock valt att i en bilaga samla svar på ett antal frågor som direkt relaterar till uppdragsbeskrivningen från VINNOVA.

Profil och inriktning

En nationell professionsinriktad forskarutbildning för förvaltningsdoktorer på vetenskaplig grund med praktikens behov och problem som utgångspunkt. Utbildningen är flervetenskaplig, det vill säga tvärdisciplinär. Aktiva relationer med det omgivande samhället och att finna tillämpningar för yrkeslivets räkning är centralt. Utbildningen bygger vidare på en nära strukturerad dialog med profession och praktik utifrån ett jämlikt partnerskap mellan akademi och arbetsliv.

Målsättningen med en professionsinriktad doktors-examen är att de som genomgått en utbildning ska erhålla synnerligen hög kompetens för att utöva och utveckla sin yrkesutövning inom professionsområdet. Dessutom ska professionsdoktorn ha förmåga att på ett innovativt sätt utveckla och implementera modeller, metoder och tekniker som bidrar till att skapa hållbar samhällsutveckling.

Finansiering och budget

En samfinansieringsmodell mellan lärosäten, arbetsgivare och forskningsfinansierare tillämpas. Detta skapar en långsiktigt hållbar modell och bidrar till att befördra viktigt engagemang från intressenterna som satsar pengar.

En modell skulle kunna se ut så här:

- En tredjedel finansieras av förvaltningen där doktoranden arbetar.
- En tredjedel finansieras av lärosätet/lärosätena, till exempel Högskolan i Jönköping och Högskolan i Borås tillsammans.
- En tredjedel finansieras av organisationer som till exempel VINNOVA, Sveriges kommuner och landsting, KK-stiftelsen.

En preliminär bedömning är att kostnaderna för en pilotverksamhet med 36 doktorander, fördelade på tre intag, kan beräknas uppgå till 120 MSEK. 2/3 av denna kostnad består av löner till doktoranderna, vars lönenivå måste anpassas till det faktum att de redan är yrkesverksamma. Resterande 40 MSEK avser omkostnader för att genomföra utbildningen.

Individuella studieplaner

Forskarutbildning ska omfatta 240 högskolepoäng. Den kommer att innefatta ett kurspaket där en stor flexibilitet föreligger vad gäller när, var och hur kursen läses in. Individuella studieplaner utformas utifrån varje doktorands avhandlingsämne och arbetsplats. Utbildningen bygger på att gruppen av doktorander hålls ihop och att möten arrangeras vid något eller några tillfällen varje termin för att möjliggöra bland annat utbyte av erfarenheter.Handledarskapet ska vara delat mellan akademins företrädare och professionens.

Forskningen och det övriga arbetet kommer att överlappa varandra eftersom det empiriska arbetet är en del av utbildningen. Doktoranden är 50 procent yrkesutövare och 50 procent doktorsstuderande, men andelen kan dock variera mellan 20 och 80 procent forskning respektive arbete över tiden. Den individuella studieplanen ställer stora krav på både tydlig struktur och flexibilitet. Det måste finnas ett kontrakt mellan högskolan, förvaltningen och doktoranden som reglerar hur mycket tid den sistnämnde ska lägga ner och vad hon eller han ska åstadkomma.

Examination

Högskolan i Borås har idag ett samarbete med Högskolan i Jönköping kring forskarutbildning och en annan möjlig partner är Göteborgs universitet.

Alla moment inom kursdelen inom professionsinriktade doktorsstudier examineras på akademiska grunder av en seniora forskare i samråd med en representant från professionsområde. Vid disputationen ingår professionsföreträdare till exempel i betygsnämnden, eller genom ett separat opponentskap

vid sidan av akademins opponent. Yrkesrepresentanten ska inte bedöma vetenskaplighet, utan relevans.

Infrastrukturella behov och lösningar

En central del av utbildarens åtaganden är att tillhandahålla en utbildningsinfrastruktur som gör att gruppen av doktorander hålls ihop och att möten arrangeras vid flera tillfällen varje termin. Detta är viktigt för att ge utrymme åt utbyte av erfarenheter och reflektioner i grupp och att skapa utrymme för jämförande perspektiv.

Eftersom doktorandgruppen kommer att bestå av personer som arbetar minst halvtid i sin profession, och eventuellt också forskarstudenter som är verksamma på distans, är det särskilt angeläget att bygga upp strukturer för virtuella mötesplatser, där kommunikation och delar av handledningen kan ske online.

Genomförande och tidsplan

Pilotverksamheten med förvaltningsdoktorsutbildning beräknas kunna starta 2009. 12x3 doktorander kan antas tre år efter varandra, till utbildningar på sex år.

Möjliga samarbetspartners

Flera lärosäten såsom exempelvis Internationella Handelshögskolan i Jönköping och Göteborgs universitet. Större kommuner såsom Stockholms stad och Göteborgs Stad. Forskningsfinansiärer såsom VINNOVA och KK-stiftelsen. Sveriges kommuner och landsting och olika kommunalförbund.

Vem har ansvaret för era investeringar?

Nordea har ett brett utbud av fonder och de omfattas alla av vår policy för ansvarsfulla investeringar.

Vi har även fonder för placerare som kräver en tydlig etisk profil.

Välkommen att kontakta ditt Nordeakontor eller ring oss på telefon 0771-350 360.

Miroslav Vučić
Kundansvarig Nordea

nordea.se **Gör det möjligt**

Borås satsar på förvaltningsdoktorander

Ska framtidens förvaltningsexpertis ha Högskolan i Borås som adress på visitkortet? Ja, så kan det bli om den professionsinriktade högskolan får som man vill.

Initiativet kommer från Institutionen för data- och affärsvetenskap, IDA. – Självklart kan vi inte åstadkomma något sådant ensamma. Vi ser Högskolan i Borås som en nationell koordinator, som öppnar för många olika parter att vara med och spela, säger **Mikael Lind** på högskolans hemsida.

Tanken är att doktoranderna ska komma från offentliga arbetsplatser och jobba kvar på deltid, parallellt med avhandlingsarbetet. Forskningen ska vara till nytta för arbetsplatsen, och problemen formuleras i samråd med arbetsgivaren.

Det är Vinnova som har gett Högskolan i Borås i uppgift att göra en förstudie om en ny forskarutbildning. Mittuniversitetet i Sundsvall har fått samma uppdrag.

– Vi vill gärna att Vinnova är

DOKTORANDER? Borås satsar på praktiker med forskarintresse inom det offentliga.

med i framtiden, men vi arbetar vidare i utstakad riktning oavsett vad som händer, förklarar Mikael Lind som ingår i en projektgrupp med bland andra **Björn Brorström**.

SM i Ekonomi avgjort

Det blev tre tävlande från Uppsala Universitet som tog hem segen i årets SM i Ekonomi.

Efter två dagars tävlande mot 21 motståndslag från ekonomiutbildningar vid Sveriges högskolor och universitet var det klart. På hemmaplan segrade **Daniel Petersen**, **Niklas Hallenberg** och **Magnus Kastle**, ekonomistudenter vid Uppsala universitet. Tätt följda av tvåan Lunds universitet och trean Linköpings universitet.

– Vi täckte in de viktiga

bitarna eftersom vi är ett brett lag. Andra lag där alla exempelvis bara läst nationalekonomi hade det svårare med företagsekonomin, säger **Niklas Hallenberg** till nättidningen Realtid.

Tävlingen är upplagd så att hälften av uppgifterna rör företagsekonomi, en fjärdedel rör nationalekonomi och en fjärdedel rör ämnen som exempelvis ekonomisk historia.

Produktion

Redaktör: Johan Sundeen, Informationsavdelningen, Högskolan i Borås.

Omslagsfoto: Montage av Heidi-Kristin Andersson.

Illustration: Oskar Brogren.

Grafisk formgivning: Therese Rosenblad, Informationsavdelningen, Högskolan i Borås.

Referat från workshop: Lena Kvist.

Tryck: Responstryck, Borås, 2008.

Ett mera kunskapsintensivt arbetsliv och tilltagande utmaningar för välfärdssamhället samverkar till att öka behovet av forskarkompetenser inom den offentliga sektorn. Allt fler personer med kvalificerade befattningar kommer i en nära framtid att behöva utföra forskningsliknande arbetsuppgifter, och delta i olika former av utvecklingsarbete och problemlösning som förutsätter ett tillgodogörande av vetenskapliga och analytiska arbetsätt. Förvaltningsdoktorer skulle kunna fungera som brobyggare mellan den svenska högskolan och den offentliga sektorns professioner, och därmed bidra till ett ökat in- och utflöde mellan å ena sidan den högre utbildningen och forskningen och å den andra en central del av välfärdsektorn.

I denna rapport presenterar forskarna Björn Brorström, Olov Forsgren, Mikael Lind och Mikael Löfström ett förslag till en nydanande och professionsinriktad doktorsutbildning som riktar sig till framtidens förvaltningsexpertis.

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION